

ONA TILI DARSLARINI TASHKIL ETISHDA INTERAFAOL METODLARNING AHAMIYATI

Abduazizova Muhayyo Nabiyevna

Toshkent viloyat Nurafshon shahar 26-maktab ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi.

Annotatsiya. Mazkur maqolada ona tili darslarini tashkil etishda interfaol metodlarning ahamiyati haqida qisqacha fikr- mulohazalar keltirildi.

Kalit so'zlar: “Aqliy hujum”, “Bumerang”, “Galereya”, “Zig-zag”, “Zinama-zina”, “Muzyorar”, “Rotastiya”, “Yumaloqlangan qor”, “Baliq skeleti”, “BBB”, “Konseptual jadval”, “Venn diagrammasi”, “T-jadval”, “Insert”, “Klaster”, “Nima uchun?”, “Qanday?”.

Bugungi kunda fan, madaniyat, axborot texnologiyalari jadallik bilan rivojlanib borayotgan mamlakatimizda ta'limni rivojlantirish eng asosiy masalaga aylanib bormoqda. Bugun ona tili kirib bormagan biror soha yo'q, har bir fan, albatta, ona tili bilan uzviy bog'liq. Ushbu fanga o'quvchini qiziqtirish, rejada berilgan mavzularni to'liq o'zlashtirilishini ta'minlash pedagogning vazifasi sanaladi. Pedagog kutilayotgan natijaga erishish uchun avvalo darsni rejalashtirishi yoki loyihalashtirishi lozim bo'ladi. Darsni loyihalashtirishda quyidagi tavsiyalarni berib o'tamiz.

Pedagogik jarayonni loyihalashda:

1. Pedagogik faoliyat mazmunini tahlil qilish;

2. Natijalarni oldindan ko'ra bilish;

3. Rejalashtirilgan faoliyatni amalga oshirish loyihasini yaratish kabi vazifalar bajariladi. Bu bosqichda o'qituvchining mustaqil, shu bilan birga o'quvchi bilan hamkorlikda o'quv jarayonining mazmuni, vositalarini belgilash asosida loyihalashtirilgan faoliyati yetakchi o'rin tutadi. Loyihalar predmet va uning yo'nalishiga ko'ra bir-biridan farqlanadi.

Yosh avlodda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga hurmat tuygʻusini shakllantirishda, ularda milliy iftixor tuygʻusini tarkib toptirishda ona tilining oʻrni beqiyos. Zero birinchi prezidentimiz I.A.Karimov taʼkidlaganlaridek: “ Ona tilining buyuk ahamiyati shundaki, u maʼnaviyat belgisi sifatida kishilarni yaqin qilib jipslashtiradi... ” Darhaqiqat, ona tili maʼnaviyat belgisi, va bu maʼnaviyatni targʻib etishda ona tili fani oʻqituvchilarining oʻrni beqiyos. Bugungi kunda har bir fan oʻqituvchilari ilgʻor tajriba, fan yutuqlari bilan qurollangan boʻlishi kerak. Taʼlim bosqichlarida oʻquvchilarning ogʻzaki va yozma nutqini rivojlantirish masalasi taʼlim tizimimizda ilmiy nuqtai nazardan hozirgi kunda oʻz yechimini kutayotgan dolzarb masalalardan biri sanaladi. Ayniqsa, ona tilini oʻrganish jarayonida nutqiy barkamollikni taʼminlashning ilmiy-pedagogik asoslarini yaratish tobora koʻproq hayotiy zaruriyatga aylanib bormoqda. Ona tilini oʻquvchi nutqidagi ahamiyati beqiyos ekan, demak, uni ilmiy nuqtai nazardan oʻrganish ham muhimdir. Hayotimizda sodir boʻlayotgan buyuk oʻzgarishlar, qudratli islohotlar jarayoni, uzluksiz taʼlim tizimidagi innovatsiyalarning shiddatli ravishda jadallashuvi nutq oʻstirish, keng mushohada qilish qobiliyatini shakllantirish muammolarini vujudga keltirmoqda. Oʻqituvchi ona tili mashgʻulotlarini shunday tashkil etmogʻi lozimki, dars jarayonida bajariladigan topshiriqlarning 35-40 foizini yozma topshiriqlar, qolgan qismini ogʻzaki harakterdagi topshiriqlar tashkil etmogʻi lozimi. Oʻquvchilar muayyan bir mavzuni turli shakllarda bera bilish, oʻz fikrini nutq sharoitiga mos ravishda ifodalay olish koʻnikmalarini egallash orqali taʼlim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanishi kerak. Demak, eshitish, anglash, mulohaza yuritish, kuzatish, izlanish, sharhlash, qiyoslash, umumiylik va farqlarni aniqlash, hukm (xulosa) chiqarish, aloqadorlikni aniqlash, nutqda qoʻllash kabi eng muhim metodik usullardan foydalanish yaxshi natija beradi. Ona tili darslarida oʻquvchilarni mustaqil va ijodiy fikrlashga yoʻnaltirish juda muhimdir. Taʼlim jarayonida interfaol usullar, innnovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini qoʻllashga boʻlgan qiziqish kundan-kunga kuchayib bormoqda. Bunday usul oʻquvchilarni tayyor bilimlarni oʻzlari qidirib topishlariga, mustaqil oʻrganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham oʻzlari keltirib chiqarishlariga oʻrgatadi.

Bugungu kunda interfaol metodlarni 3-guruhga ajratishadi.

Interfaol metodlar: “Keys-stadi” (yoki “O’quv keyslari”), “Blist-so’rov”, “Modellashtirish”, “Ijodiy ish”, “Muammoli ta’lim” va b.

Interfaol ta’lim strategiyalari. “Aqliy hujum”, “Bumerang”, “Galereya”, “Zig-zag”, “Zinama-zina”, “Muzyorar”, “Rotastiya”, “Yumaloqlangan qor” va bosh. Interfaol ta’lim metodlari tarkibidan interfaol ta’lim strategiyalarini ajratishda guruh ishini tashkil qilishga yondashuv ma’lum ma’noda strategik yondashuvga qiyoslanishiga asoslaniladi. Aslida bu strategiyalar ham ko’proq jihatdan interfaol ta’lim metodlariga tegishli bo’lib, ularning orasida boshqa farqlar yo’q.

Interfaol grafik organayzerlar: “Baliq skeleti”, “BBB”, “Konseptual jadval”, “Venn diagrammasi”, “T-jadval”, “Insert”, “Klaster”, “Nima uchun?”, “Qanday?” va b. Interfaol grafik organayzerlarni ajratishda bunday mashg’ulotlarda asosiy fikrlar turli grafik shakllarda yozma ko’rinishda ifodalanishiga asoslaniladi. Aslida bu grafik organayzerlar bilan ishlash ham ko’proq jihatdan interfaol ta’lim metodlariga tegishli bo’lib, ularning orasida boshqa farqlar yo’q.

Yuqoridagi metod va texnologiyalardan o’rinli foydalana olish esa har bir o’qituvchining metodikasi va uslubiga bog’liqdir

Xulosa qilib shuni aytishim mumkinki, bugungi kunning o’qituvchi va o’quvchisiga talablar mezoni tamoman boshqachadir. U shunchaki savodi, bilimi va qobiliyati bilan ajralib turuvchi emas, balki ishbilarmon va tashkilotchi, ijodkor, o’z bilim va malakalarini hayotning murakkab sharoitlarida mohirona qo’llay oluvchi, yuksak madaniyatli bo’lmog’i lozim. O’qituvchi uchun vaqt-sinov, har bir dars- tajriba, erishilgan natija- saboq, ta’lim tarbiyada qo’yilgan ta’mal toshi esa, kelajakdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Adabiy Ta’lim muommolari. B To’xliyev. F. f dok-ri professor. 2012- yil.
2. G'afforova T., Shodmonova E., "Ona tili o'qitish metodikasi"-T- 2016
3. Qosimova K, Fuzailov S, Ne’matova A. Ona tili metodikasi - T -2014